

Ihon taide on taas arvossaan

Polynesian eri saaret kertovat tatuointiperinteen synnystä kukin omaa legendaansa.

Tytti Laakso, Rarotonga

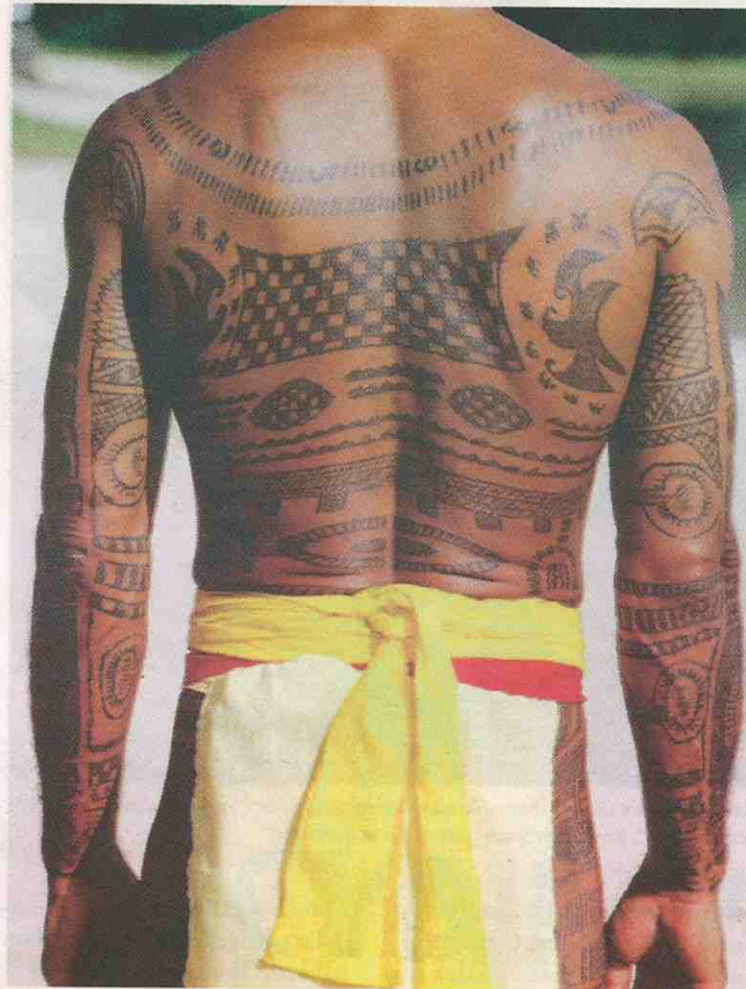
Yhtenä iltana tatuoinnin jumala Tohu laskeutui taivaasta kylään ja tapasi siellä heimon naiset. Kauttaaltaan kauniita tatuointeja täynnä ollut jumala lumosi naiset kiehtovilla kuvillaan. Naiset ylistivät miehilleen jumalan tatuointeja. Miehet alkoivat haluta itselleen tatuointeja saadakseen naisten huomion takaisin. Kylän heimopäällikkö kuitenkin päätti, että pyhästä jumalasta lähtöisin olevat tatuoinnit tulee ansaita kilpailuissa. Yksi näistä oli uida merelle ja taistella hain kanssa.

Cook-saariin kuuluvalla Rarotongalla maori Tetini Pekepo harjoittaa ikivanhaa polynesiolaista taidetta viihtyisässä ateljeessaan. Polynesialaisessa perinteessä tatuointien tekijää on arvostettu, sillä taitoa on pidetty jumalilta saatuna.

"Tatuoinnin merkkejä ja tekniikoita hallittiin ennen tiukoilla laeilla. Tatuojien tuli hallita tekniikan lisäksi tatuointien rituaalinen puoli", Pekepo kertoo.

Muoin lähes kaikki polynesialaiset olivat tatuoituja. Kehon kuvat ilmaisivat muun muassa kantajansa heimon, sosiaalisen aseman, arvon ja henkilökohtaiset saavutukset.

Euroopassa kuultiin tatuoinneista ensimmäistä kertaa kapteeni James Cookin ja muiden löytöretkeilijöiden Polynesian matkojen jälkeen. Englannin kielen sana *tattoo* on lähtöisin kapteeni Cookin miehistöltä. Se viittaa tahitinkieliseen termiin *tatau*.

Juhla-asussa. Tatuoinnit kertoivat ennen kantajansa sosiaalisen aseman ja henkilökohtaiset saavutukset. Kuva: Ferdinando Scianna / Magnum Photos

Tatuointi oli osa aikuistumisritiä

Ennen tatuoinnit olivat Polynesiassa myös vihkimis- ja aikuistumisrittejä. Tietyissä heimoissa tyttöjen täytyi tatuoida oikea kätensä, kun he täyttivät 12 vuotta. Vasta sen jälkeen he saivat laittaa muille ruokaa.

"Tatuoinnit eivät olleet ainoastaan merkki varakkuudesta, vaan ne kertoivat myös vahvuudesta ja kyvystä kestää kipua. Sen vuoksi heimopäälliköillä ja sotureilla oli huolitelluimmat kuviot", Pekepo kertoo.

Perheen isä saattoi säästää vuosia maksaakseen vanhimman poikansa tatuoinnin.

"Tatuojamestarin lisäksi täytyi maksaa hänen lukuisille avustajilleen. Maksuna annettiin posuja, tapa-kangasta tai koruja."

Pyhiä tatuointeja enää harvalla

Eurooppalaiset lähetyssaarnaajat saapuivat Polynesian saarille 1700-luvun lopulla. Tatuointiperinne alkoi kuihtua, sillä se kiellettiin pakanallisena ihon ja kuvien ihannoimisena. Vuosien kuluessa perinteet ja tatuointisymbolit unohtuivat, ja polynesialaiset alkoivat kutsua tatuointitaidetta esi-isien kieleksi.

Vasta 1900-luvulla saarten asukkaat alkoivat elvyttää omaa unohdettua kulttuuriaan. Pekepon mukaan tatuointi on saavuttanut vanhan asemansa arvostetuna taiteena.

"Tosin enemmän graafisena taiteenmuotona kuin esi-isiltä perittyä tekniikkana. Tatuointiin liittyvät seremoniat ovat hiipuneet. Vanhoja, perinteisiä ja pyhiä tatuointeja on enää harvalla."

Tänä päivänä polynesialainen ottaa tatuoinnin henkilökohtaisista syistä. Suosituimmat kuvat ovat geometrisiä tribaaleja: jaksottaisia pieniä kolmioita, monimutkaisia kuvioita, täplikkäitä viivoja tai spiraaleja.

"Myös koristellut eläinten ja kasvien kuvat ovat suosiossa", Pekepo lisää. ■

Delfiini hyppäsi turistin selkään

Tatuointitaiteilija Pekepo esittää tuolissa tärisävälle asiakkaalle kaksi vaihtoehtoa.

"Tehdäänkö tatuointi koneella vai vanhalla tekniikalla?"

Perinteisessä tatuointimenetelmässä käytetään esimerkiksi luunpaloja tai eläimen hampaita, jotka on teroitettu kärjestä. Palaset liitetään yhteen eräänlaiseksi kammaksi, joka kastetaan väriin. Kampaa lyödään pienellä puunuijalla, jolloin terät uppoavat ihon läpi.

Taiteilija Pekepolla on kaksi luuinstrumenttia: yksi on sian hammas, toinen on tehty albatrossin siivestä. Tällä kertaa asiakas valitsee kuitenkin nykyaikaisen tatuointikoneen.

Valmista kuvaa tulevasta tatuoinnista ei ole. Pekepo haluaa tehdä jokaiselle yksilöllisen ja persoonallisen tatuoinnin. Asiakas haluaa alaselkään kaksi delfiiniä polynesialaisella tyylillä tehtynä.

Yli 30 vuotta tatuointeja tehnyt Pekepo tarttuu tottuneesti tatuointikoneeseen. Suomessa kuvio siirrettäisiin siirtopaperin avulla tatuoitavan ihoon malliksi, mutta Pekepo ei siirtopapereista perusta. Taiteilija alkaa vapaalla kädellä tatuoida kuvioita suoraan selkään.

Parinkymmenen minuutin jälkeen tatuointi on valmis. Tyytyväinen asiakas pulittaa ihoonsa ikuistetuista delfiineistä noin 40 euroa. ■